RAHYM HASANOW

ŞEKILLENDIRIŞ SUNGATY

1-nji SYNP ÜÇIN DERSLIK

Gaýtadan işlenen 11-nji neşir

Özbegistan Respublikasynyň Halk bilimi ministrligi tarapyndan neşire hödürlendi

Gafur Gulam adyndaky neşirýat-çaphana döredijilik öýi

Daşkent — 2013

UO‘K 741 (075)
KBK 74.268.51
H 12

Jogapkär redaktor:
Asgaraly Suleýmanow — pedagogika ylymlarynyň kandidaty

S y n ý a z a n l a r :

O. Nurtaýew – Kemaliddin Begzat adyndaky Milli suratkeşlik we dizaýn institutynyň dosenti;

N.Ahmedowa – Respublikan Tälim merkeziiniň başlangyç tälim bölüminiň başlygy;

F.Muhamedowa – Respublikan Tälim merkeziniň hünärmeni;

T.Mansurow – Daşkent welaýatynyň Çinaz tümeniniň 40-njy mekdebiniň mugallymy.

– ýumuşlar.

– öýe iş.

– dersiň soňy.

Döwlet býujeti serişdeleriniň hasabyndan çap edildi. Mugt.

Hasanow R.

Şekiliendiriş sungaty: 1-nji synp üçin derslik. – Gaýtadan işlenen 11-nji neşir. D.: Gafur Gulam adyndaky neşirýat-çaphana döredijilik öýi, 2013. – 56 sah.

UO‘K 741 (075)
KBK 74.268.51

© **R.Hasanow**
© **Gafur Gulam adyndaky neşirýat-çaphana döredijilik öýi, 2013**

ISBN 978-9943-03-066-4

Ata-eneňiziň we aga-doganlaryňyzyň kömeginde okap öwreniň

ŞEKILLENDIRIŞ SUNGATYNYŇ GÖRNÜŞLERI

Žiwopis

Sarwar Suleýmanow. **Peýzaž**.

Leýla Salimjanowa. **Hemra Rahimowa.**

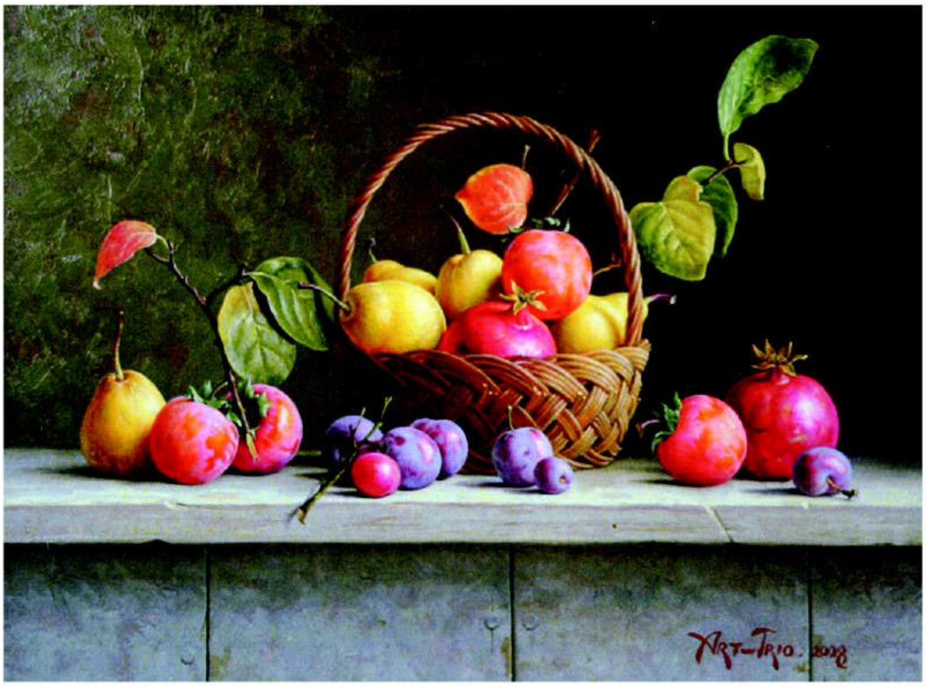

Bagtyýar Olimhanow. **Natýurmort**.

Heýkeltaraşlyk

Rawşan Mirtojiýew. **Aýbek.**

Grafika

Wladimir Parşin.
Salam.

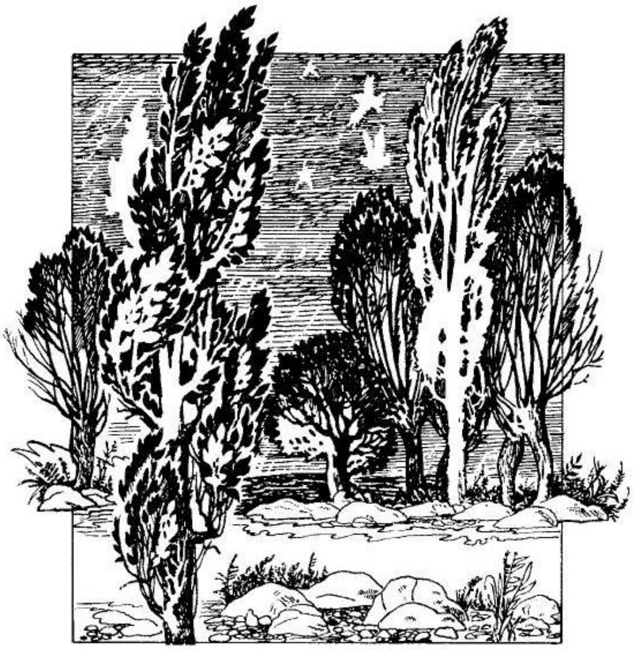

Dilýus Mirsalimow.
Agaçlyk.

Kutlug Başarow. **Çapyşyk**.

SURATKEŞIŇ IŞ GURALLARY

Galam we çotgalar

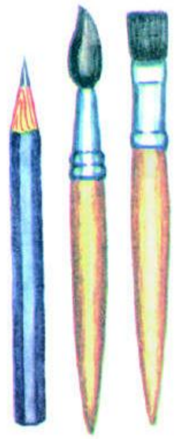

Akwarel boýaglar

Reňkli galamlar

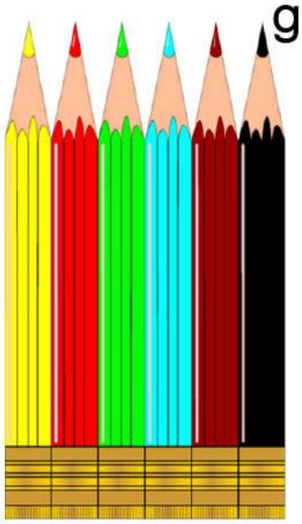

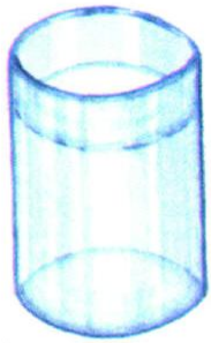

Stakan

Bozguç

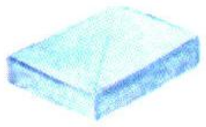

Palitra

Guaş boýaglar

Iş ýerini guramak

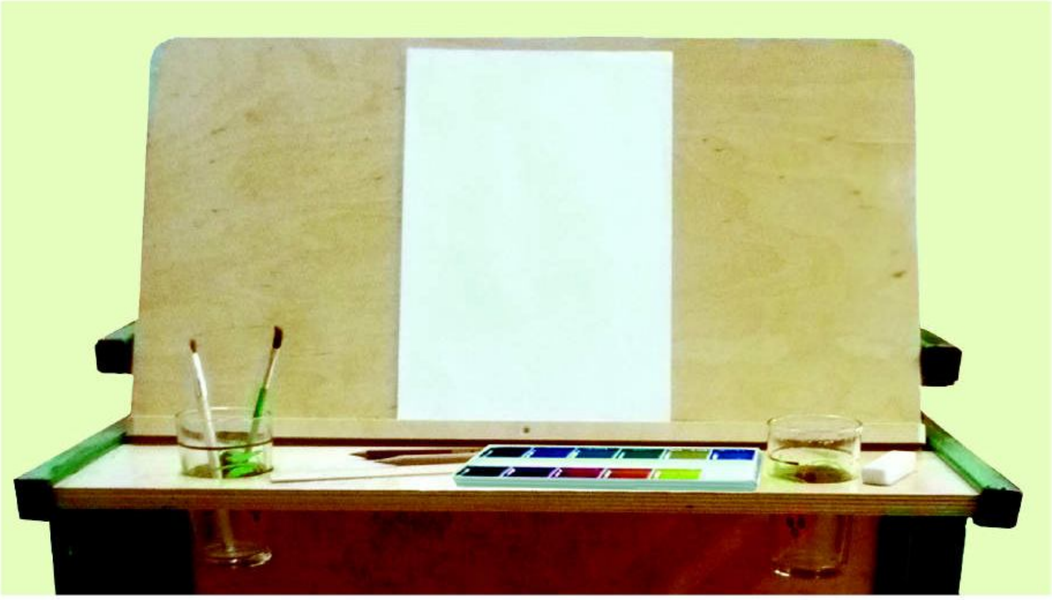

ÇYZYKLAR WE ŞEKILLER

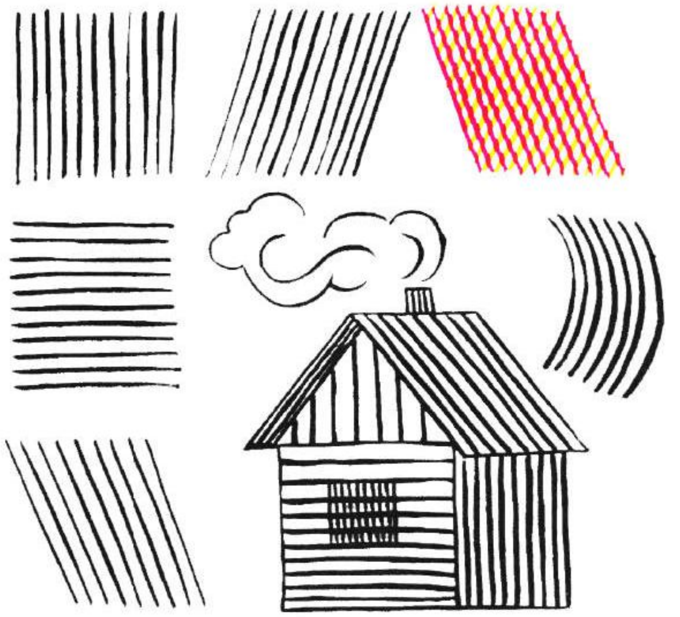

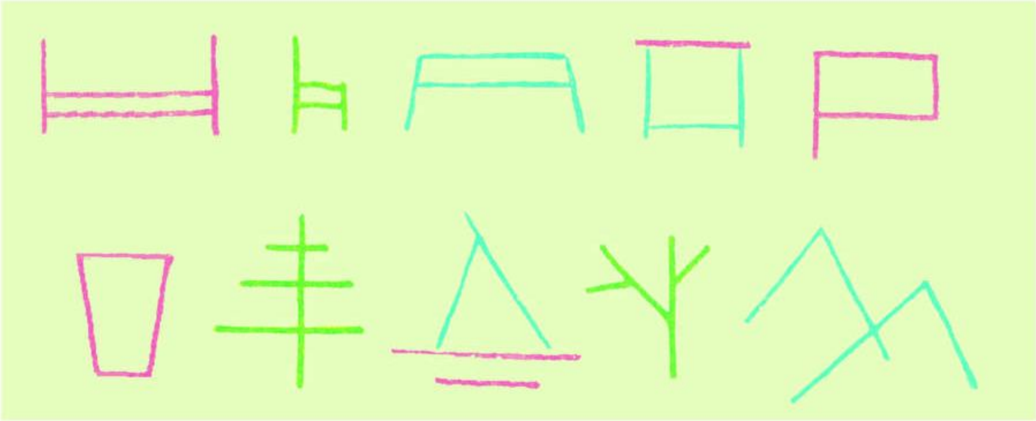

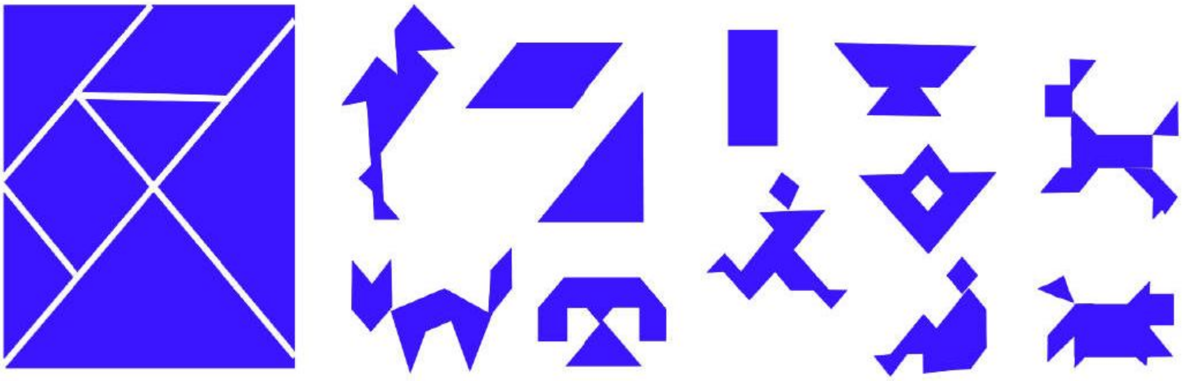

Teswirler we şekiller

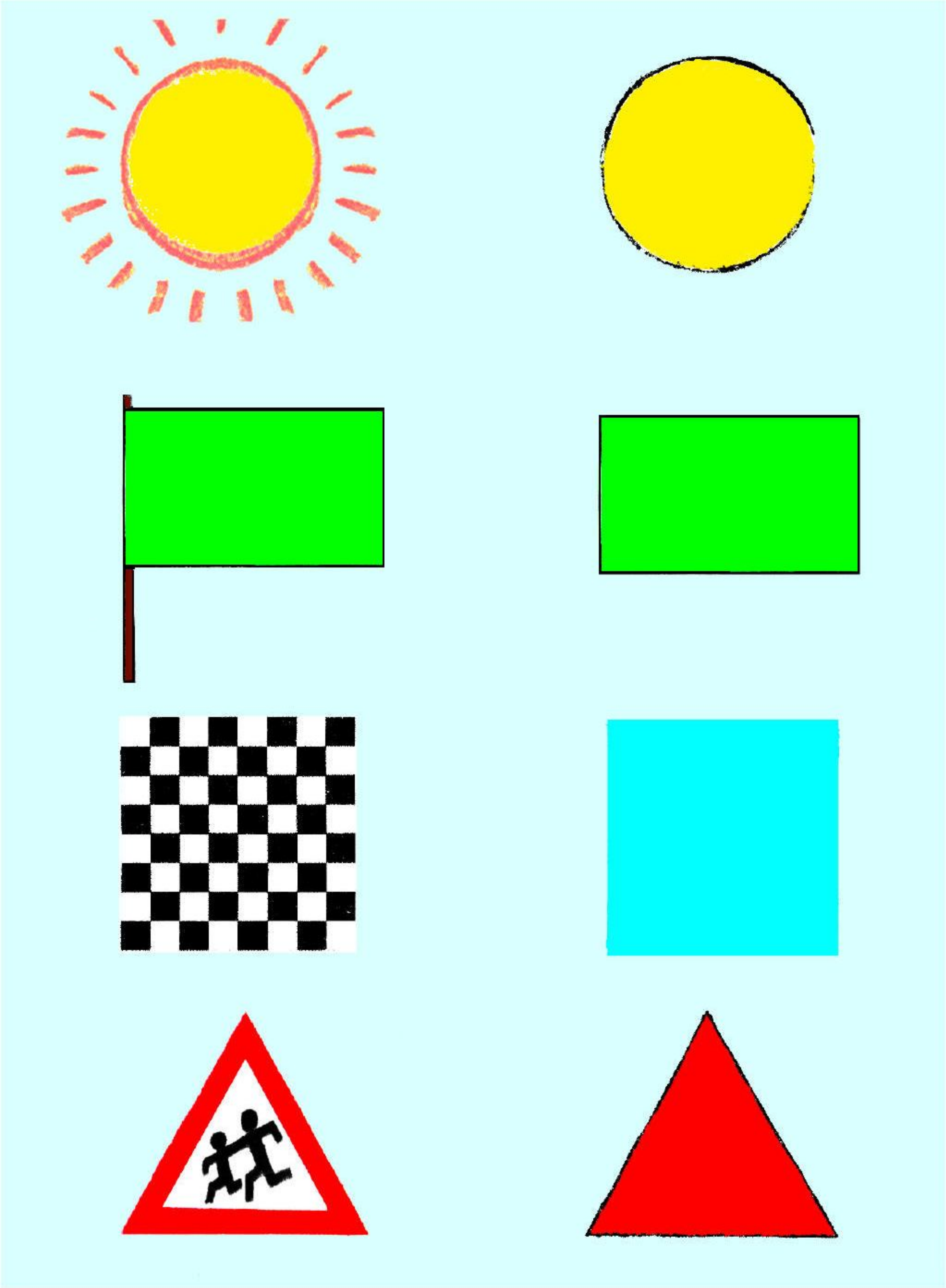

Şekilleriň atlaryny aýdyň.

Tolkun şekilli çyzyklar we şekiller

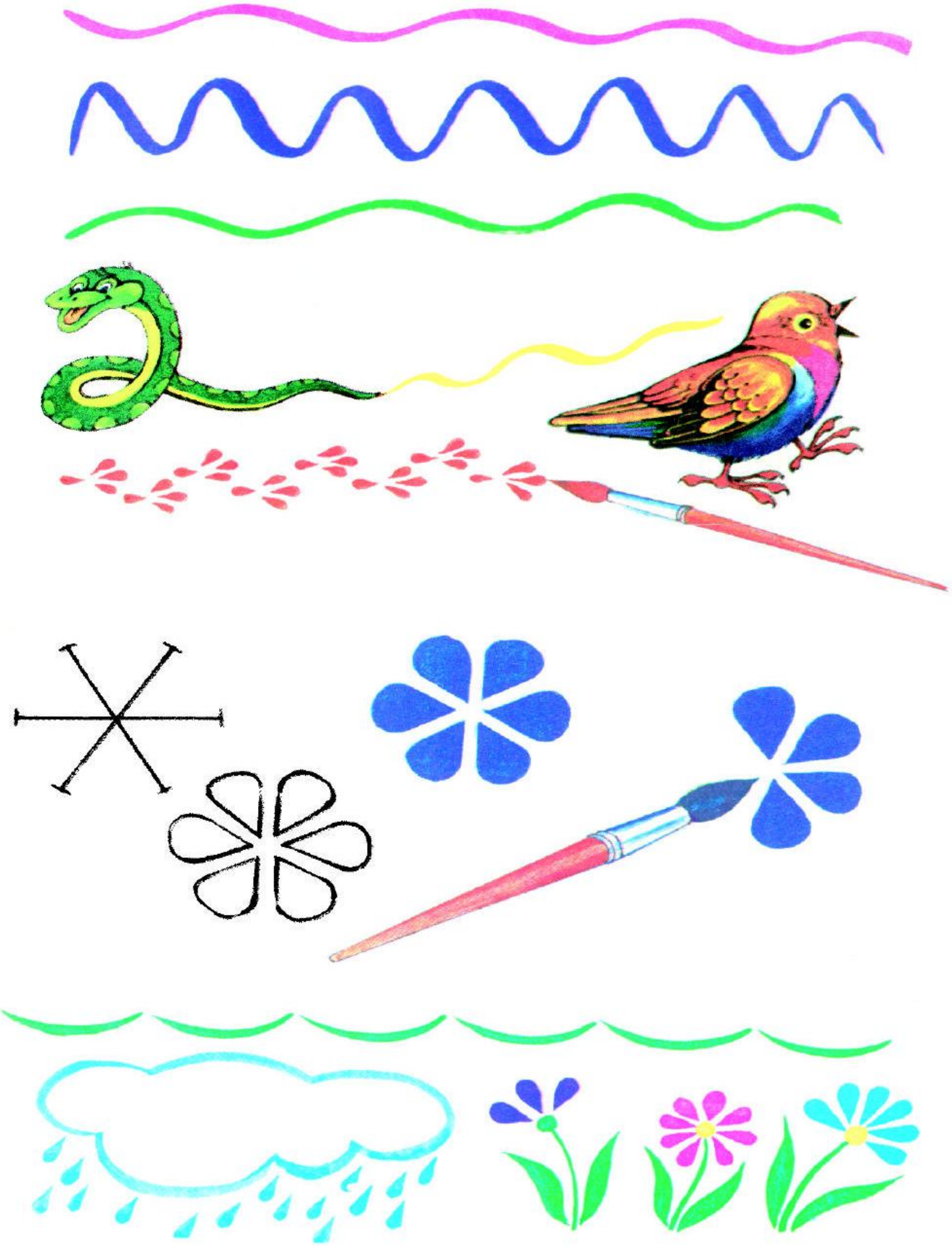

BOÝAGLAR WE REŇKLER

Akwarel we guaş boýaglary

Reňkler

Sary

Ak

Gyzyl

Gara

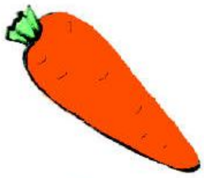

Mämişi

Külreňk

Gök

Gyrmyzy

Ýaşyl

Benewşe

Esasy reňkler

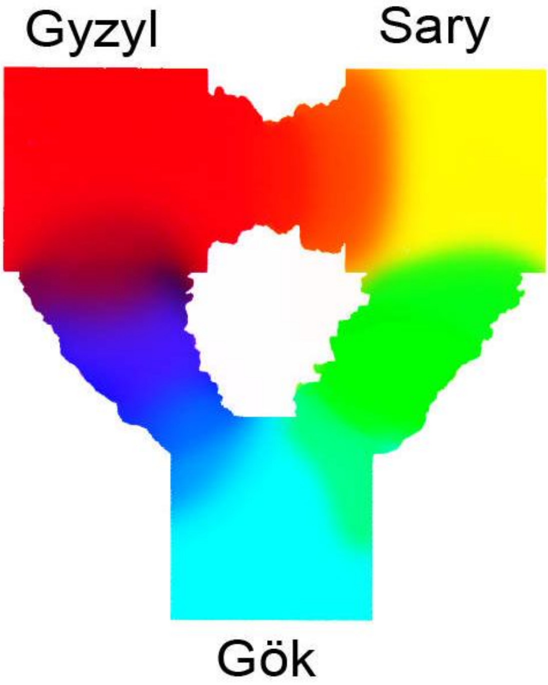

Esasy reňklerden başga
reňkleri almak.

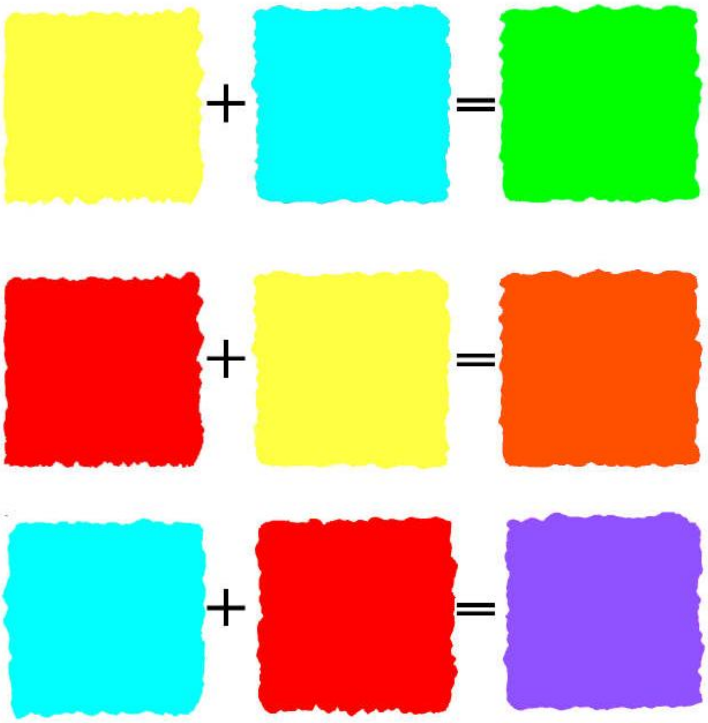

Ýaşyl

Mämişi

Benewşe

BAÝDAJYGYŇ SURATYNY ÇEKMEK

Ýaşytdaşlaryňyzyň çeken suraty.

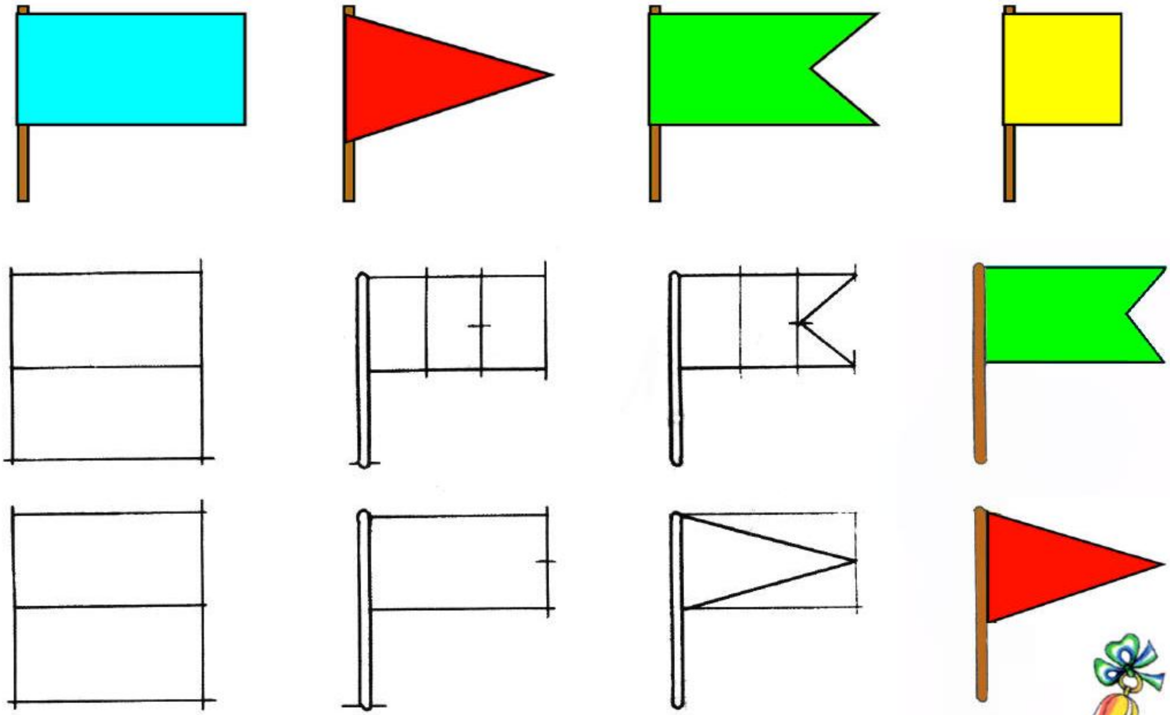

SAGADYŇ SURATYNY ÇEKMEK

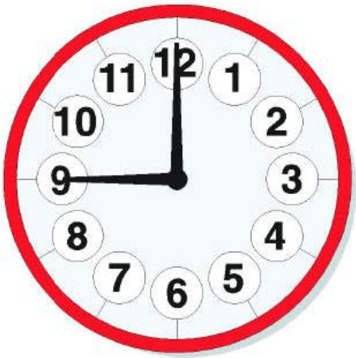

Sagadyň suraty şeýle çekilýär:

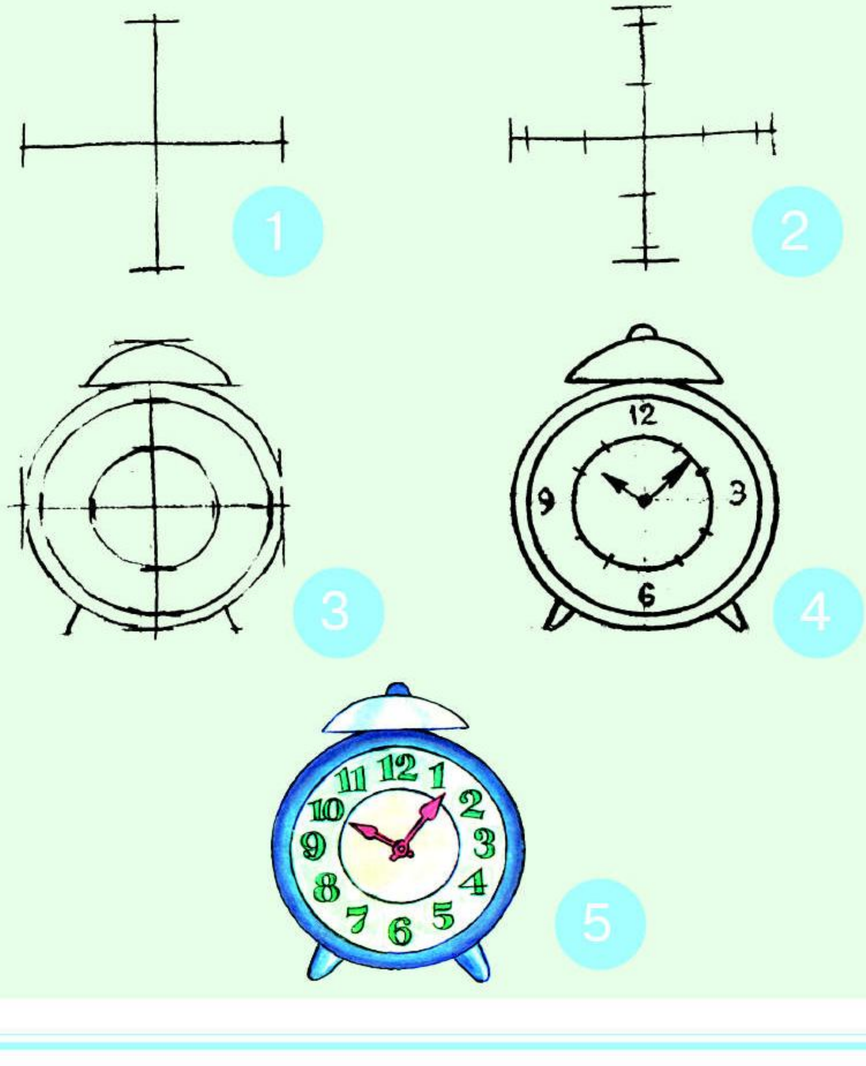

GÜÝZ PASLYNY AŇMAK

Rahim Ahmedow. **Güýzüň görnüşi.**

Abduwali Möminow. **Peýzaž.**

Sadulla Abdullaýew. **Güýz.**

«GÜÝZ» TEMASYNDA SURAT IŞLEMEK

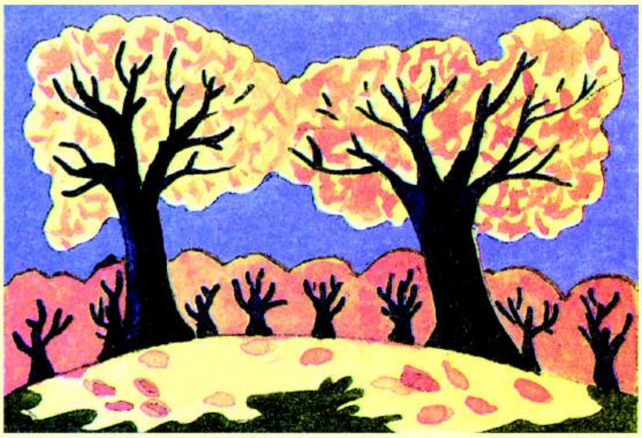

Güýzde tebigat dürli görnüşde bolýar.

ÝAPRAKLARYŇ SURATYNY IŞLEMEK

Ýapraklaryň şekilleri we reňkleri her hili bolýarlar.

Ýapragyň suraty şeýle çekilýär:

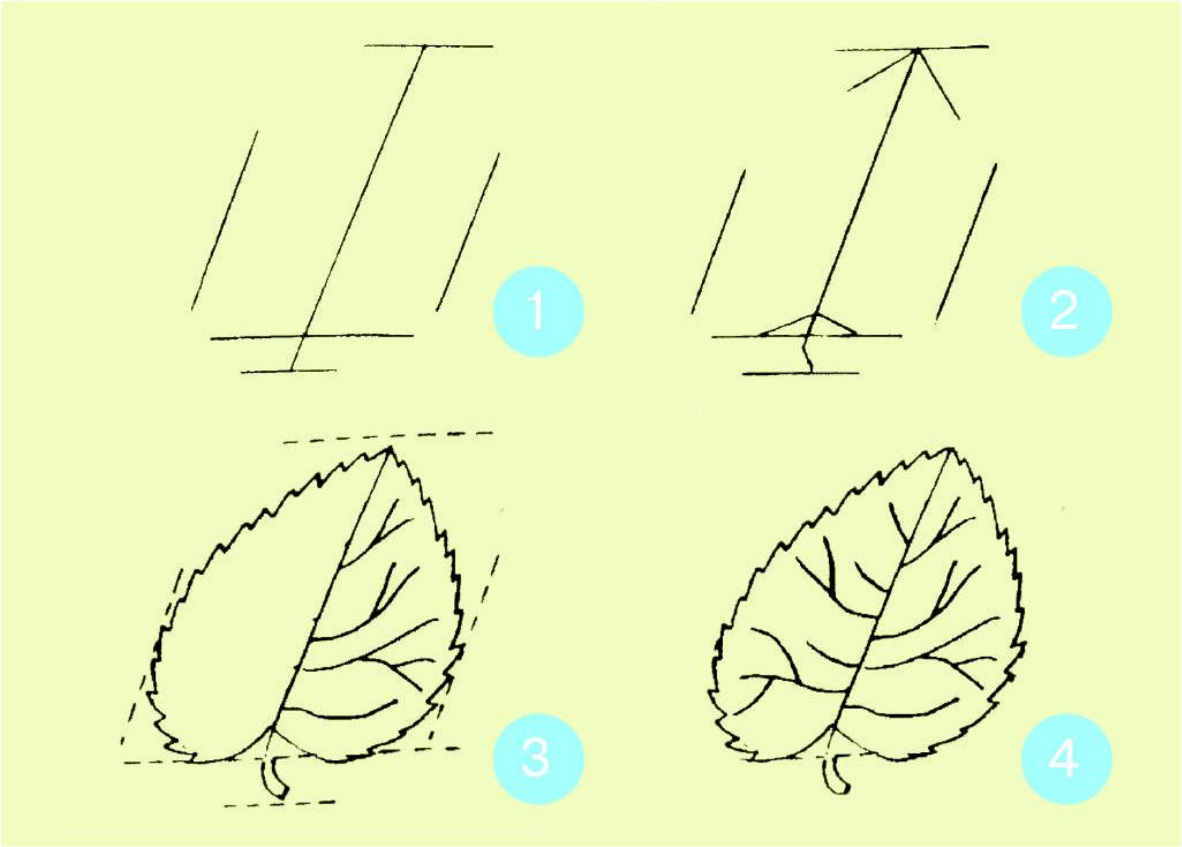

Ýapragyň suraty şeýle reňklenýär:

ÝAPRAKLARDAN ŞEKIL EMELE GETIRMEK

Ýapraklardan guşuň we balygyň şekli şeýle işlenýär:

HEÝKEL IŞLEMEK

Stekler Plastilin

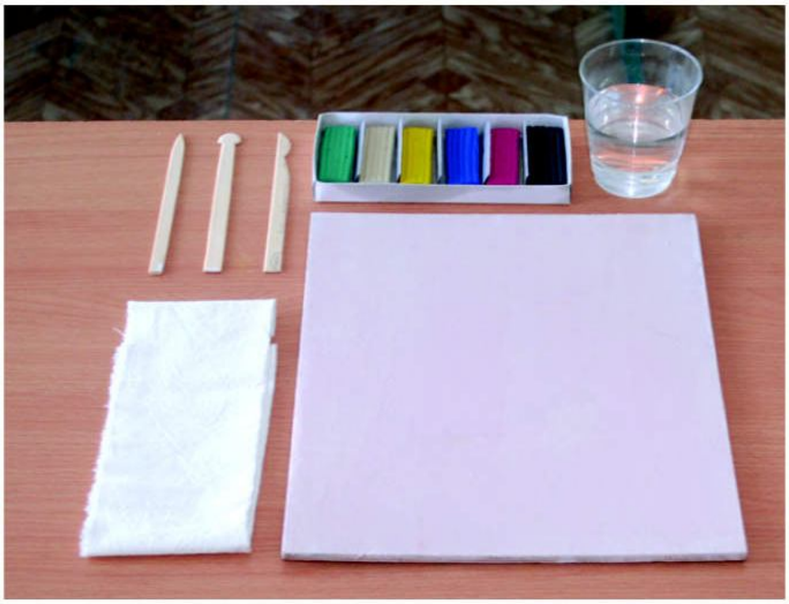

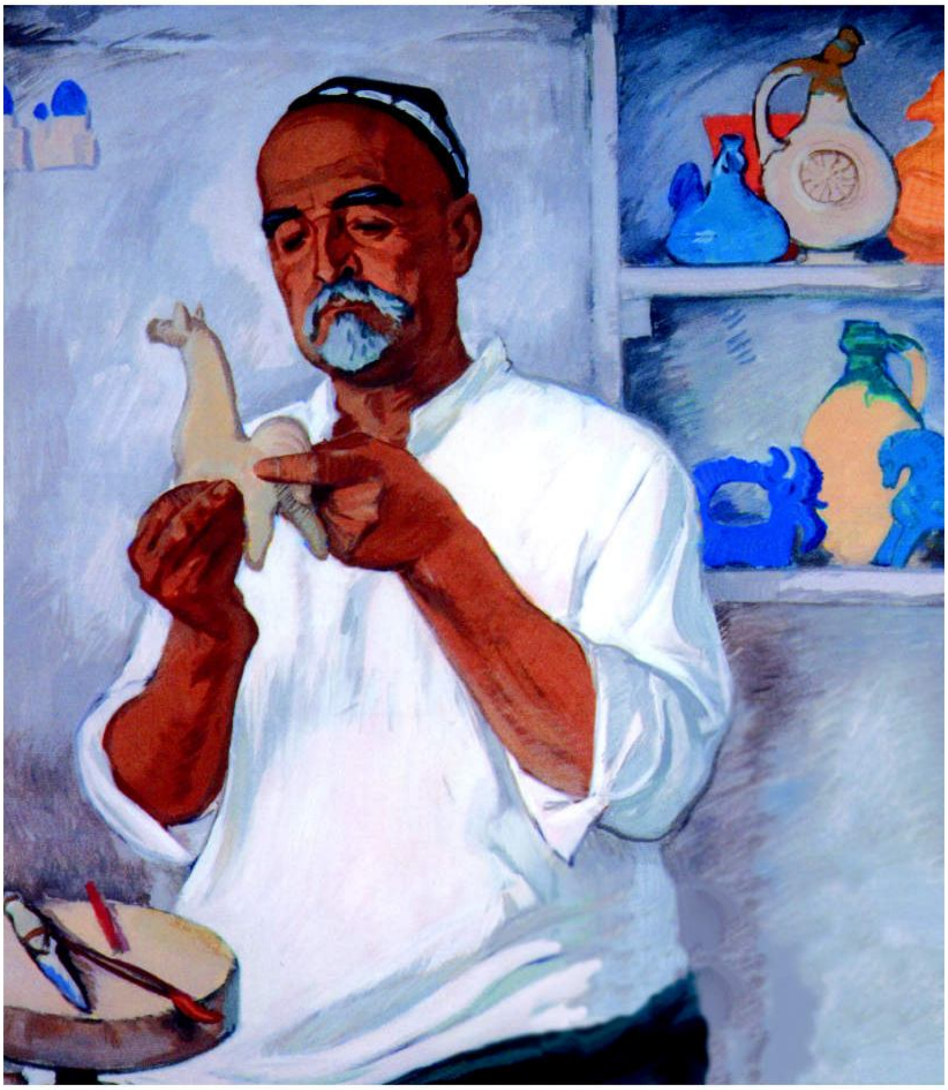

Georgiý Ulko. **Ussa Jorakulow.**

Ussanyň işlerinden nusgalar.

Ussa Hemra Rahimowanyň
işlerinden nusgalar.

Oýnawaç heýkel aşakdaky ýaly ýasalýar:

AKWARIUMDAKY BALYKLARYŇ SURATYNY IŞLEMEK

Balyklar gurluşy we reňki taýdan dürlüçe bolýarlar.

Ýaşytdaşlaryňyzyň çeken suraty.

Balygyň suraty şeýle çekilýär:

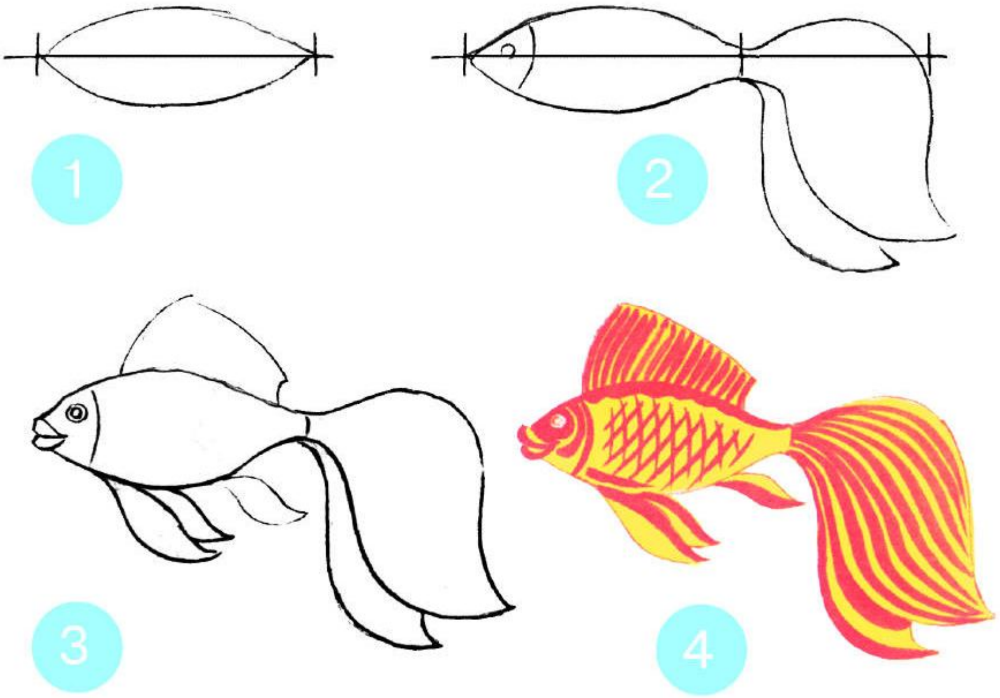

«IKI GEÇI» ERTEKISI ESASYNDA HEÝKEL IŞLEMEK

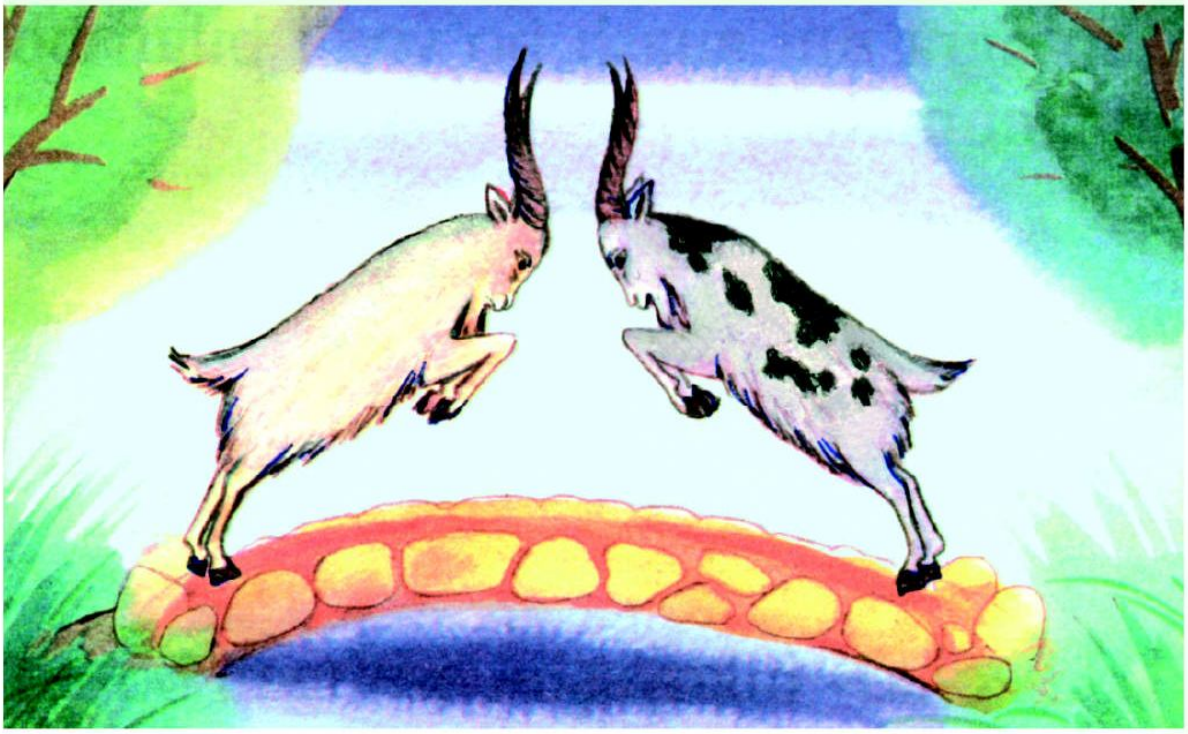

Geçiniň heýkeli şeýle ýasalýar.

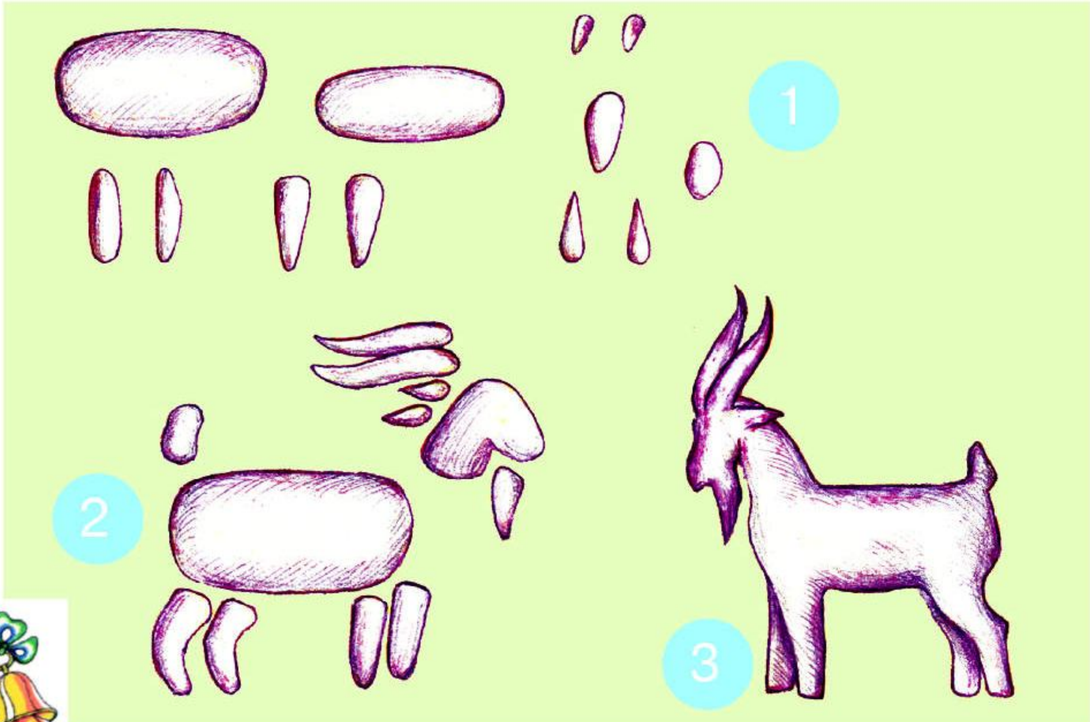

MAŞYNYŇ SURATYNY IŞLEMEK

Maşynlaryň şekline üns beriň hem-de olaryň atlaryny aýdyň.

Maşynyň suraty aşakdaky ýaly çekilýär we reňklenýär.

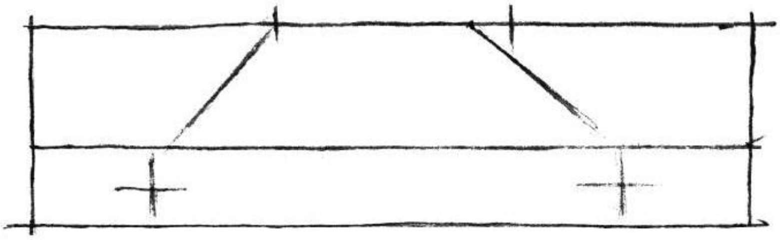

1

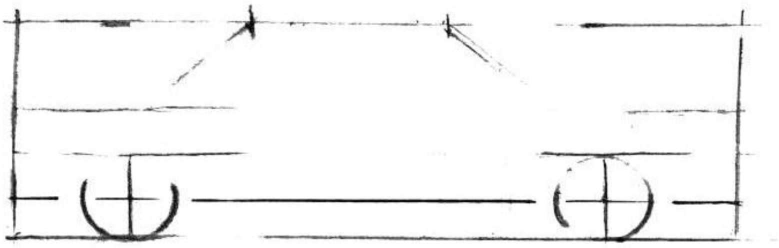

2

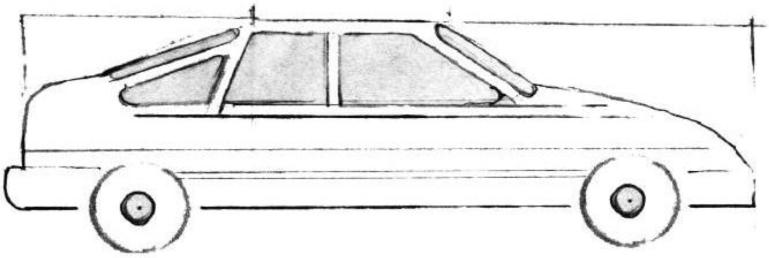

3

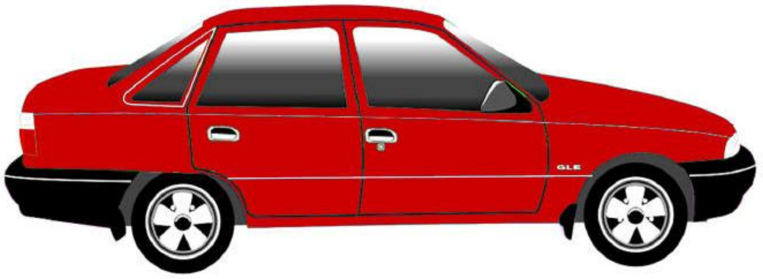

4

Indi maşynyň suratyny çekiň.

Synpda başlan işiňizi ahyryna ýetiriň.

GYŞ PASLYNY AŇMAK

Aşakdaky suratda gyş pasly şekillendirilen:

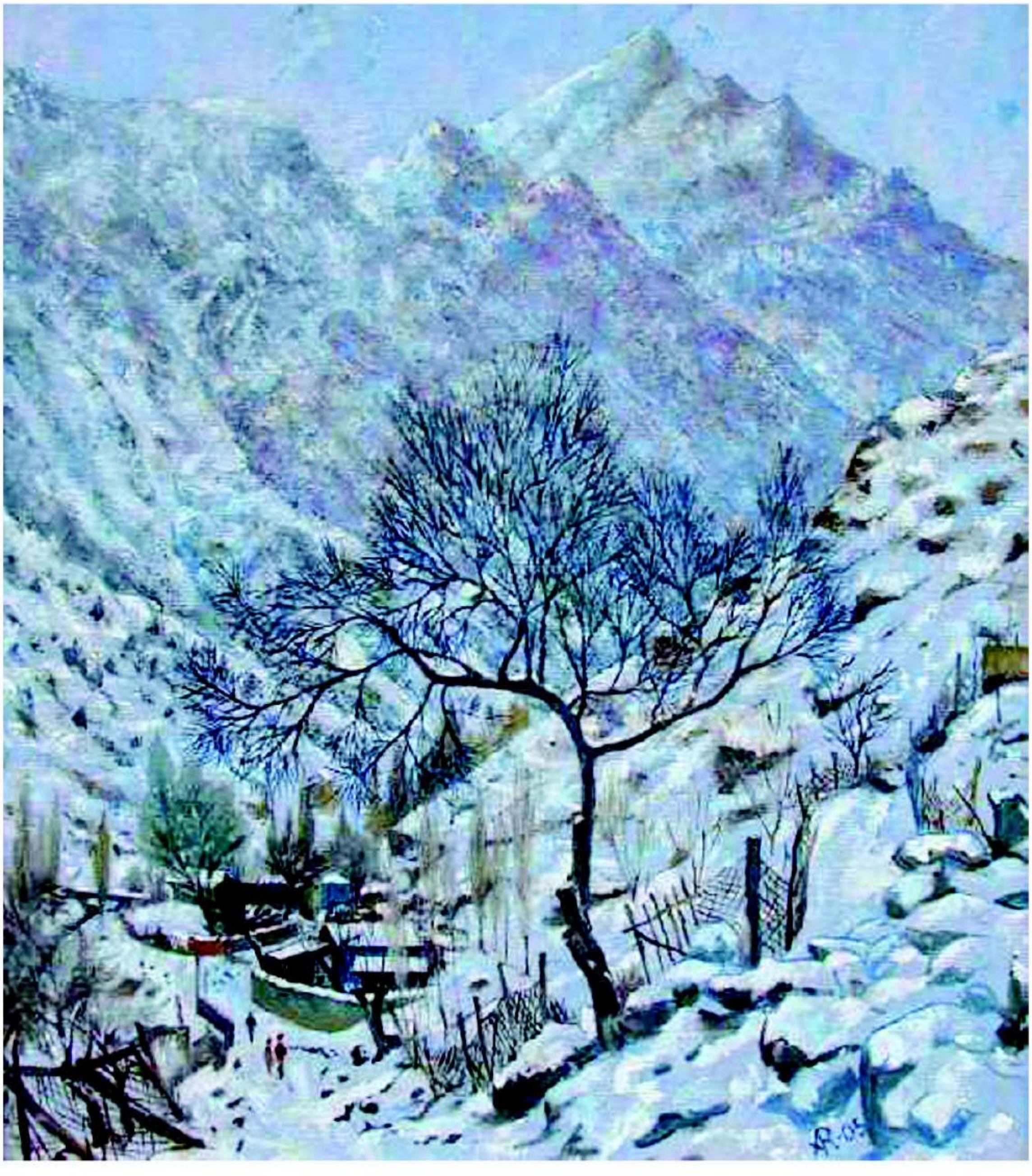

Alijan Rahimow. **Gyş.**

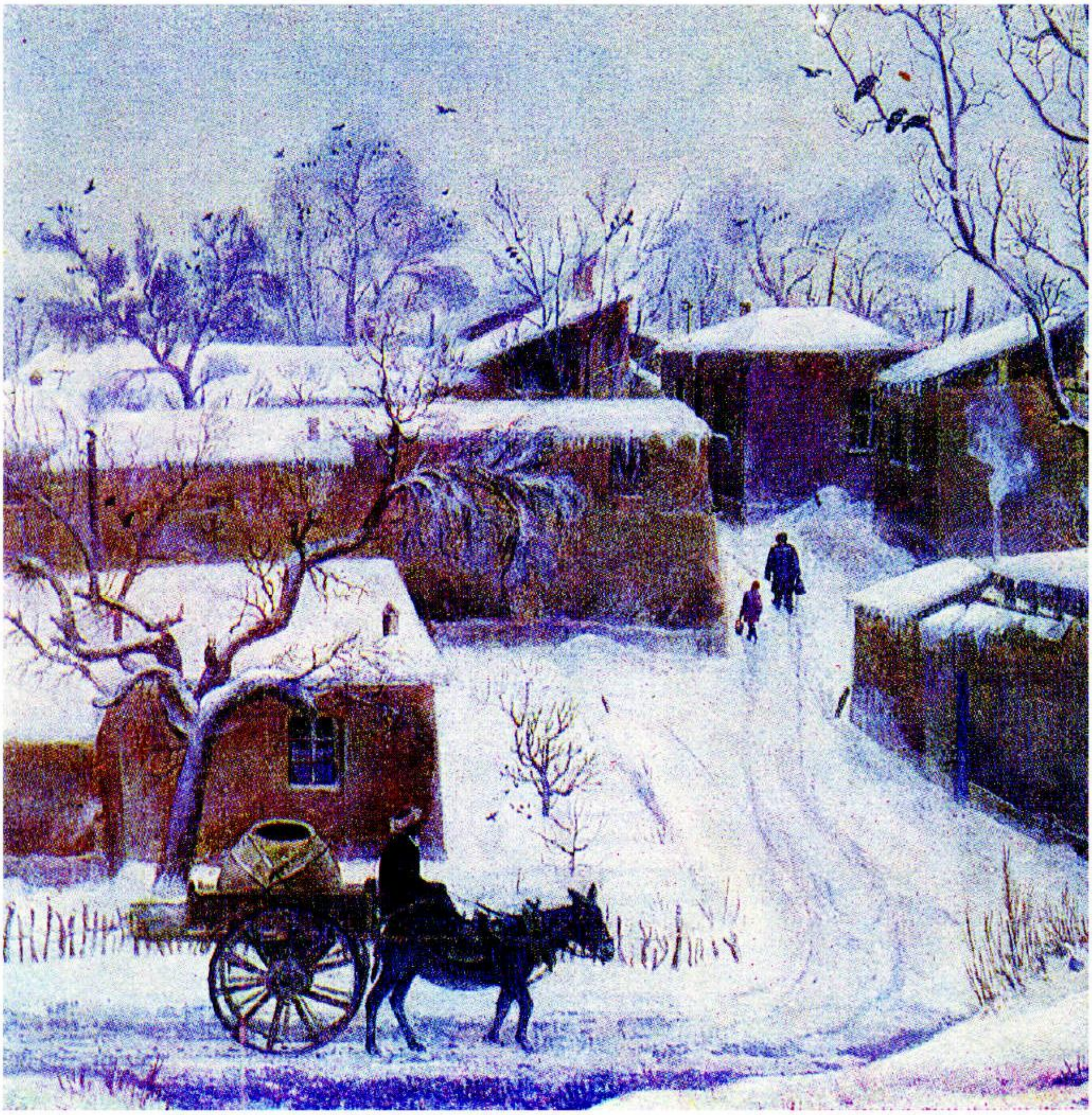

R. Hudaýberganow. **Gyş.**

Ýokardaky suratda gyş paslynyň suratlandyrylandygyny nähili bilmek bolar?
Suratda kimler we nämeler suratlandy-rylypdyr?

Gyşyň görnüşini syn ediň.

«GYŞ» TEMASYNDA SURAT IŞLEMEK

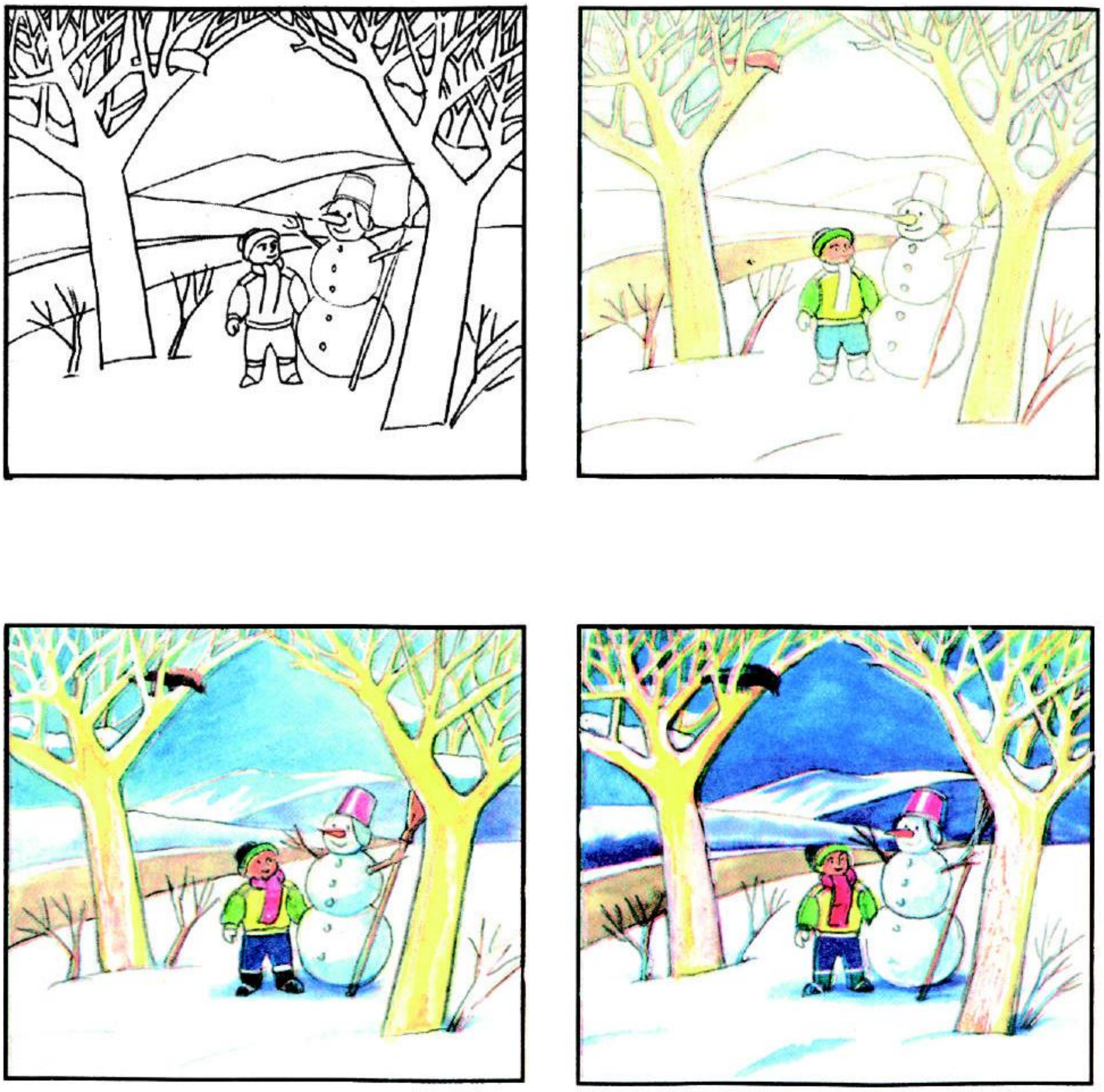

Gyş keşbine syn edip, şol esasda surat çekiň.

Synpda başlan işiňizi ahyryna ýetiriň.

KÜRRÄNIŇ HEÝKELINI IŞLEMEK

Bu laýdan işlenen kürräniň heýkeli.

Siz öň taýçanagyň heýkelini işläpdiňiz. Ony nähili işlän bolsaňyz kürräniň heýkelini hem şeýle işläň.

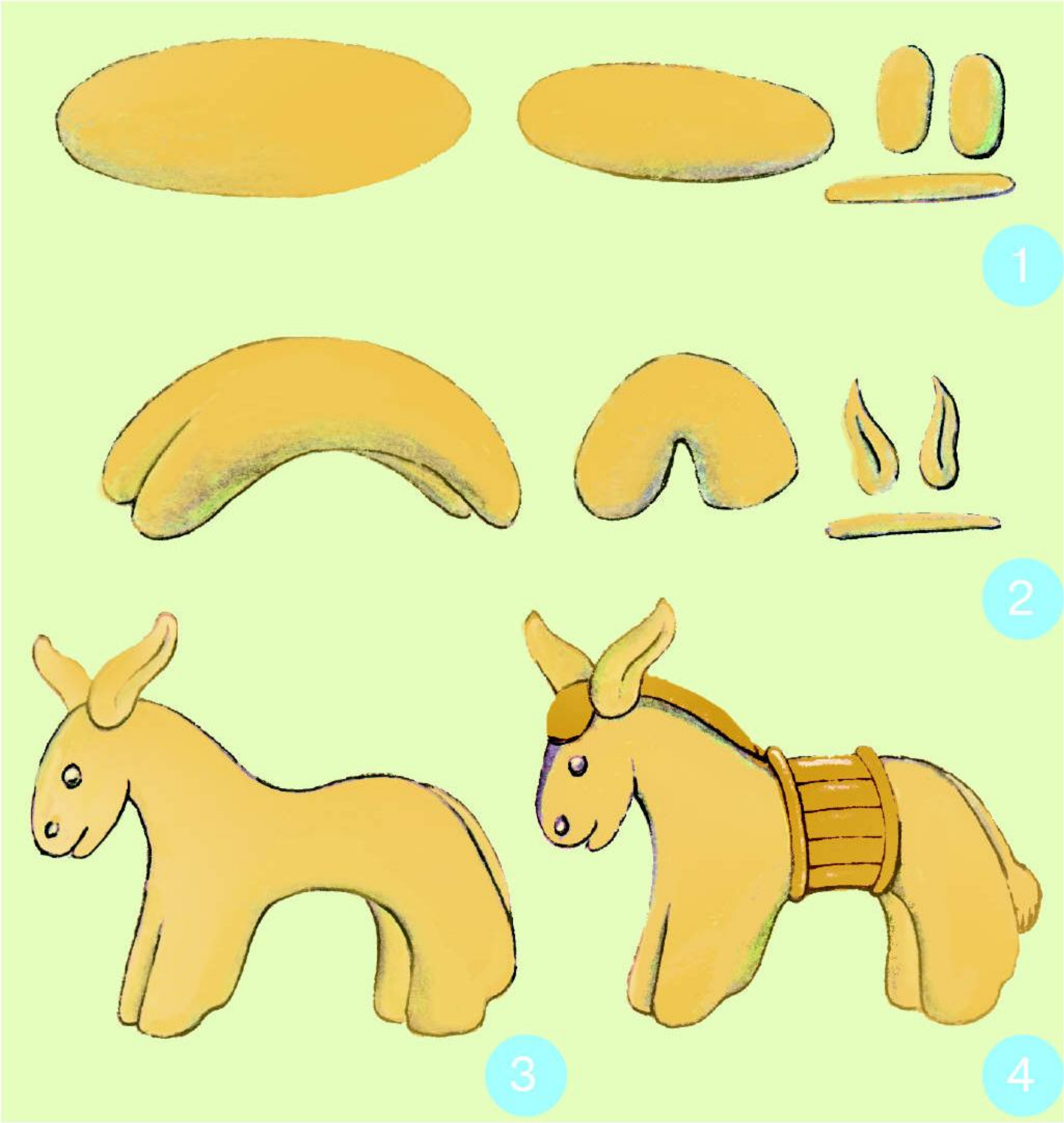

Kürräniň heýkeljigini laýdan ýa-da plastilinden ýasamaga girişiň.

Synpda başlan işiňizi ahyryna ýetiriň.

ÝELKENLI GAÝYGYŇ SURATYNY IŞLEMEK

Gaýygyň suraty aşakdaky tertipde çekilýär we reňklenýär:

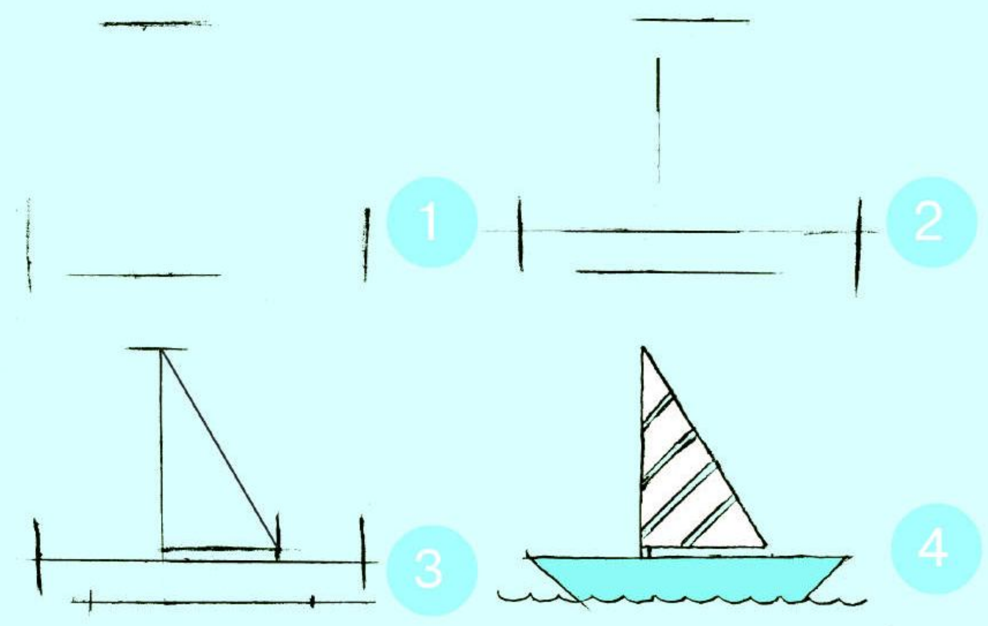

Siz hem ýelkenli gaýyjagyň suratyny çekiň.

«ÜÇ TILKI» ERTEKISI ESASYNDA SURAT IŞLEMEK

Ertekiniň mazmuny aşakdaky ýaly: Kaşga lakamly towşan eşegine münüp, kürresini yzyna salyp tokaýa tarap ugraýar. Dostlary tokaýda mekir tilkileriň bardygyny aýdyp, ony duýdurýarlar. Kaşga olaryň gepine girmeýär. Tokaýda ol ilki ata tilkä aldanyp kürresini, soňra ene tilkä eşegini ogurladýar.

Aldanan towşan kölüň boýunda aglap oturan tilkä duşýar we ondan näme üçin aglaýandygyny soraýar.

Tilkijik gapjygynyň suwa gaçandygyny, eger alyp berse ýüz teňňesini oňa berjekdigini aýdýar. Towşan ýüz teňňä eşek satyn almagyň hyýalyna gidip geýimlerini çykaryp özüni suwa oklaýar. Pursatdan peýdalanan tilkijik onuň geýimlerini alyp gidýär.

Kaşga gapjygy tapman suwdan çyksa, geýimleri ýok eken. Üç tilkä aldanandygyny duýan towşan tokaýa ýalňyz gitmeýän bolýar.

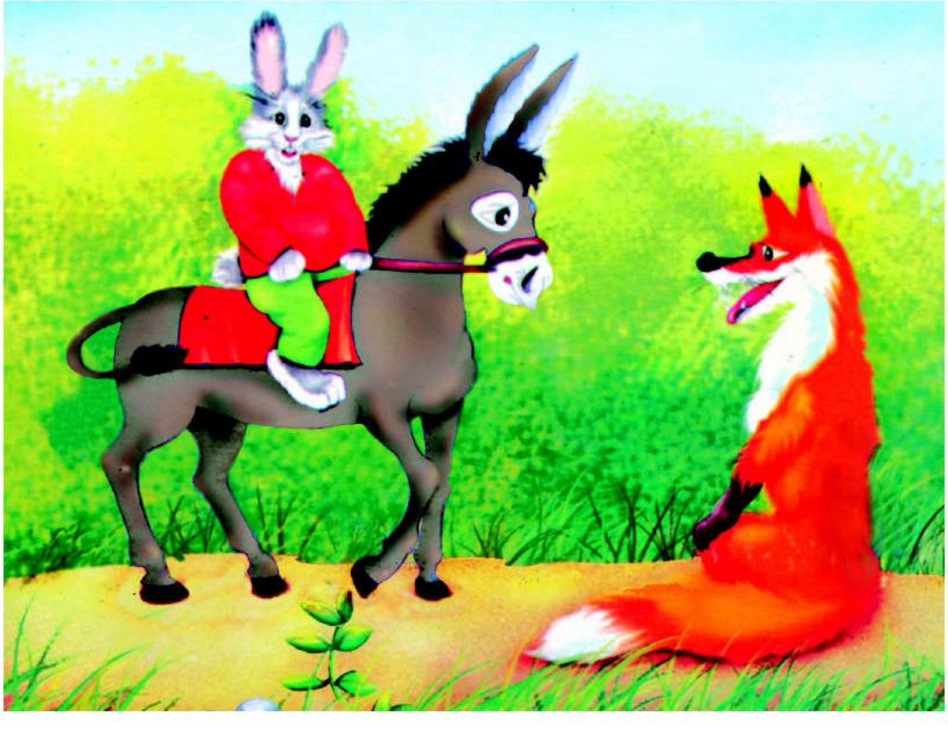

Towşanyň we tilkiniň şekilleri aşakdaky yzygiderlikde işlenýär:

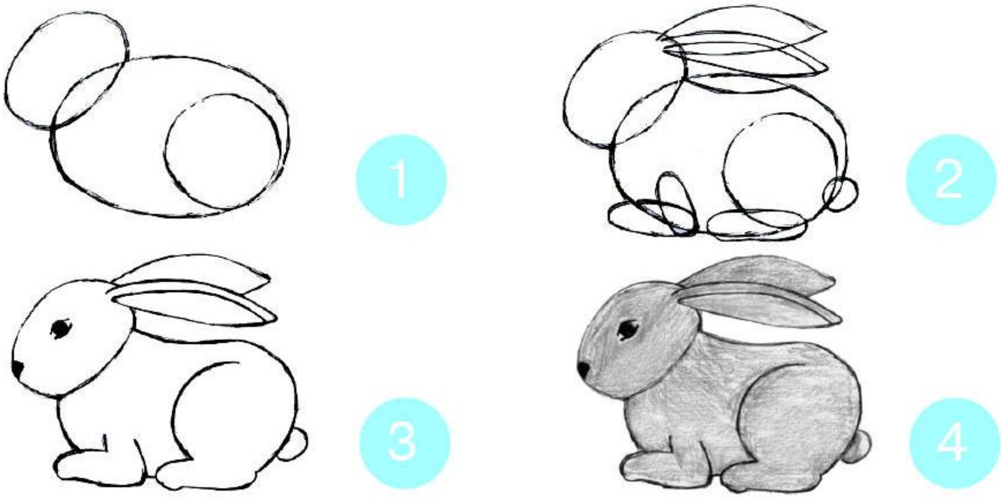

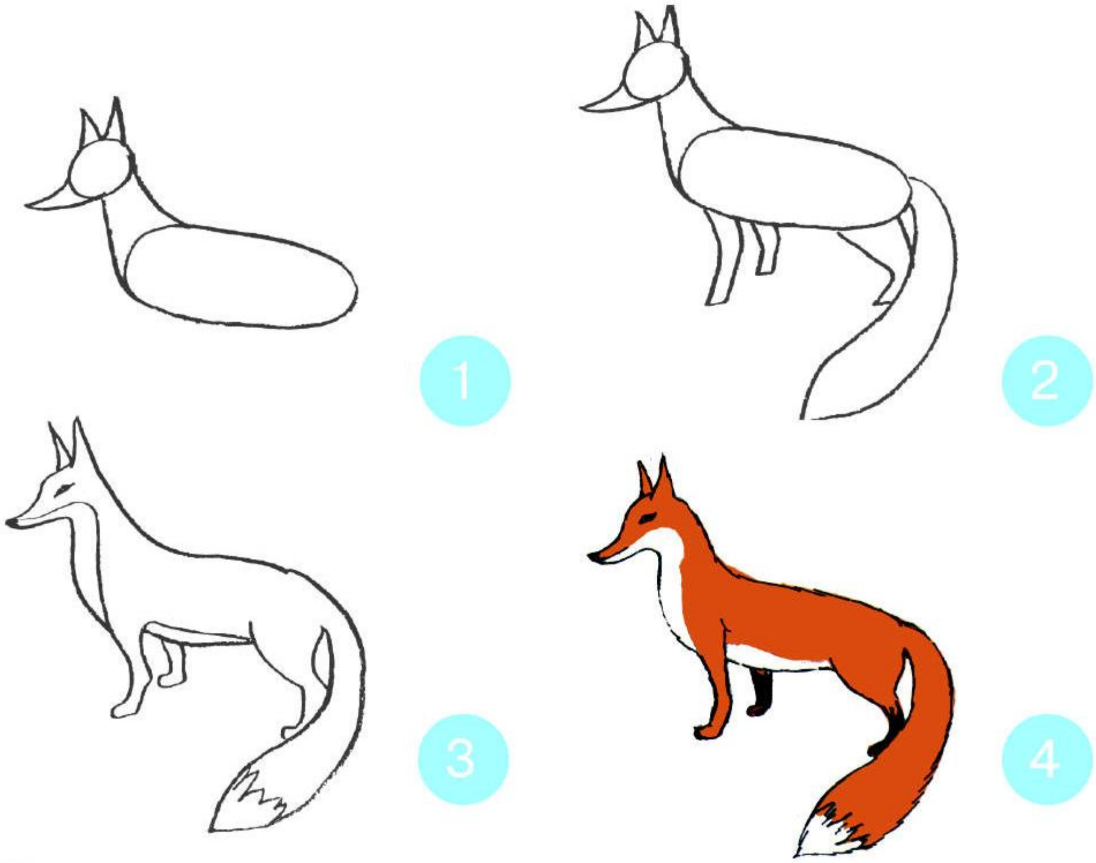

Ertekiniň mazmuny esasynda surat çekiň.

Synpda başlan işiňizi ahyryna ýetiriň.

PILIŇ HEÝKELJIGINI IŞLEMEK

Siz öň dürli heýkeljikleri ýasapdyňyz. Olary nähili ýasan bolsaňyz, piliň heýkeljigini-de şol yzygiderlikde aşakdaky ýaly ýerine ýetiriň:

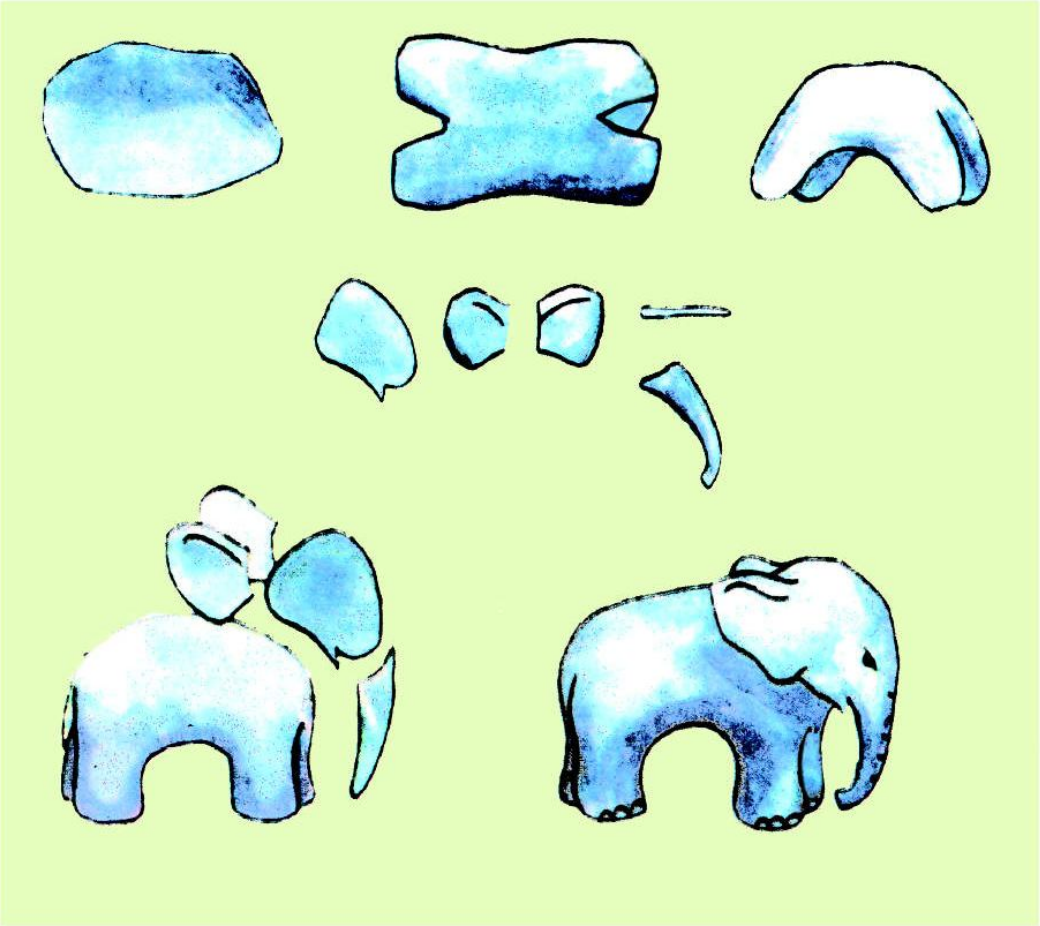

Piliň heýkelini laý ýa-da plastilinden ýasaň.

Başga haýsy-da bolsa bir haýwanyň heýkeljigini ýasaň.

SAMOLÝOTYŇ SURATYNY IŞLEMEK

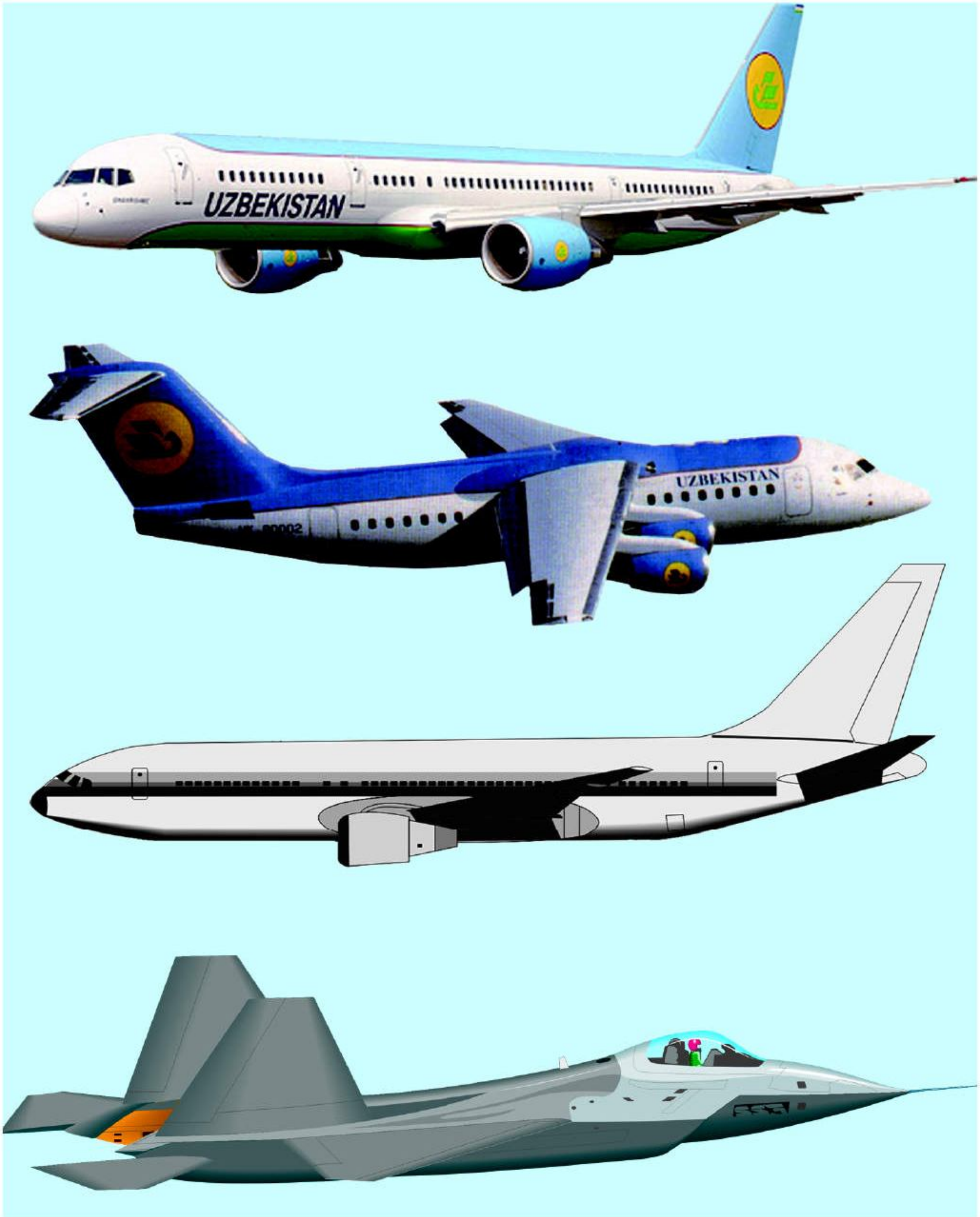

Samolýotlar her hili bolýar.

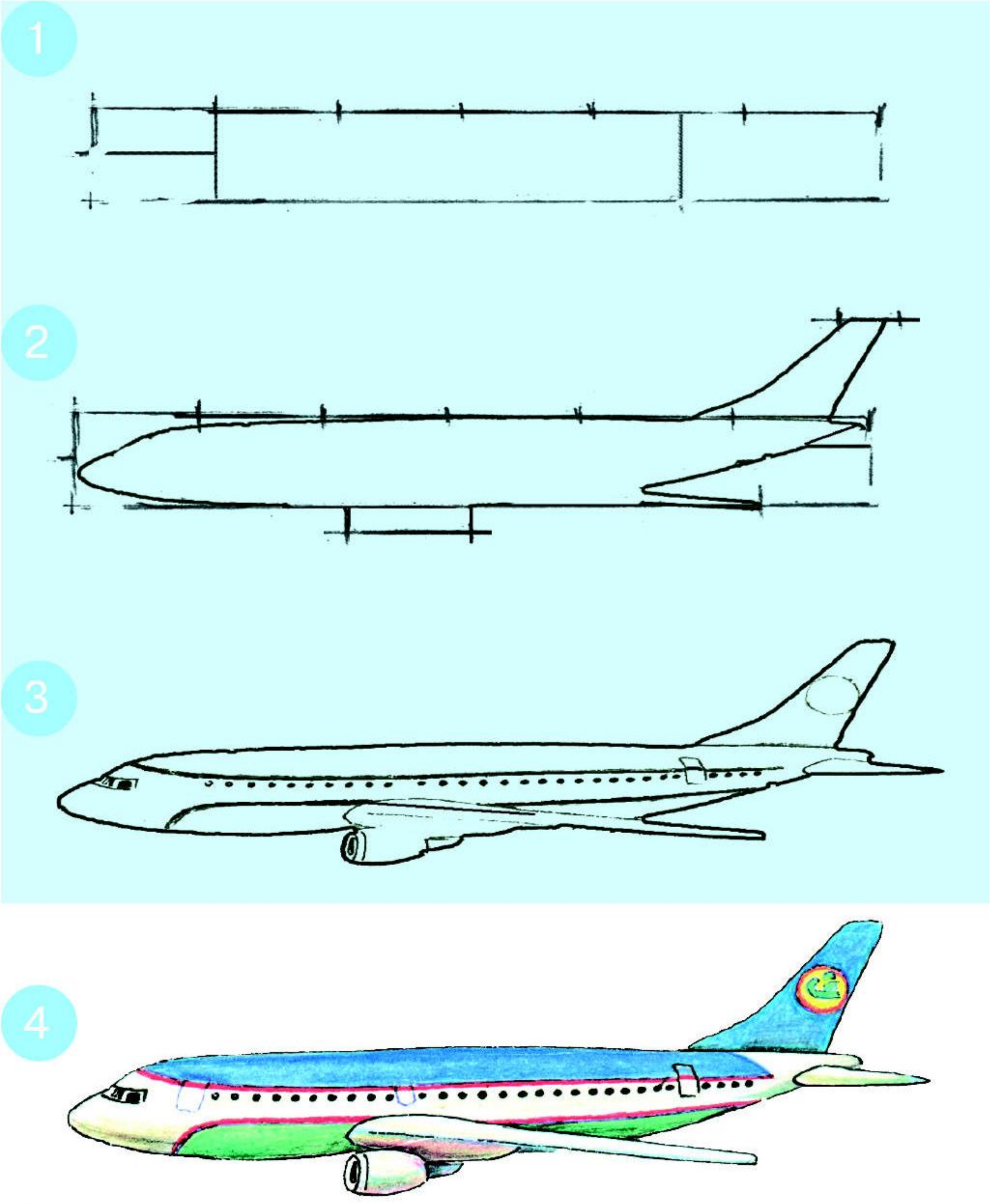

Samolýotlaryň suratlaryna syn ediň. Olaryň gurluşyny we ölçeglerini anyklaň we suratyny çekiň

Özüňiziň halaýan samolýotyňyzyň suratyny çekiň.

BAHAR GELDI

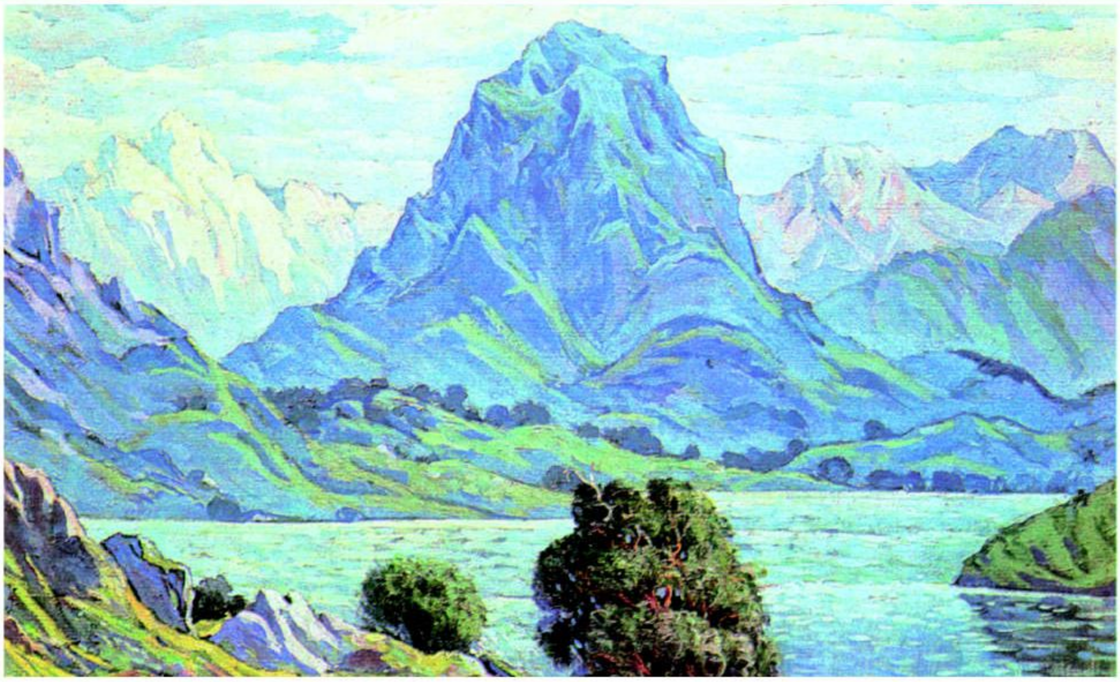

Abduwali Möminow. **Mawy köl.**

Anwar Mirsoatow. **Bahar.**

Bahar paslynyň görnüşlerine syn ediň.

HOWA ŞARYNYŇ SURATYNY IŞLEMEK

Ýaşytdaşlaryňyzyň çeken suraty.

Ýokardaky howa şarlaryny çekiň we reňkläň.

Başga şekilli we reňkli şarlaryň suratyny çekiň.

«ÜLKÄMIZDE BAHAR» TEMASYNDA SURAT IŞLEMEK

Oral Tansykbaýew. **Özbegistanda mart**.

Esere gowy üns beriň, onda nämeleriň suratlandyrylandygyny aýdyp beriň.

Gülleýän agajyň suratyny çekmekçi bolsaňyz, aşakdaky suratlara üns beriň:

Ýaşytdaşlaryňyzyň çeken suraty.

Güllän agajyň suratyny çekiň.

Baharky tebigatyň görnüşi aşakdaky yzygiderlikde çekilýär.

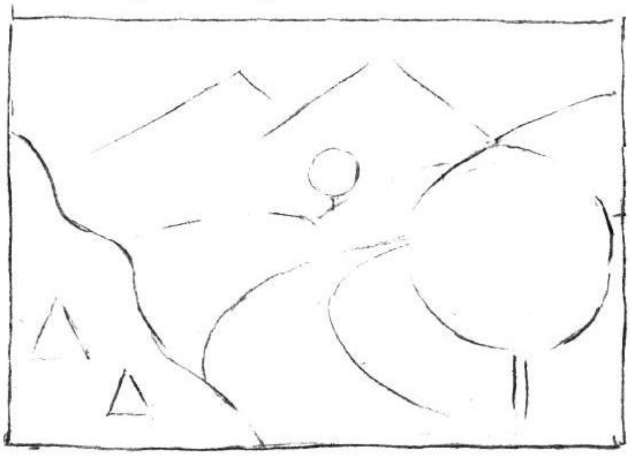

1

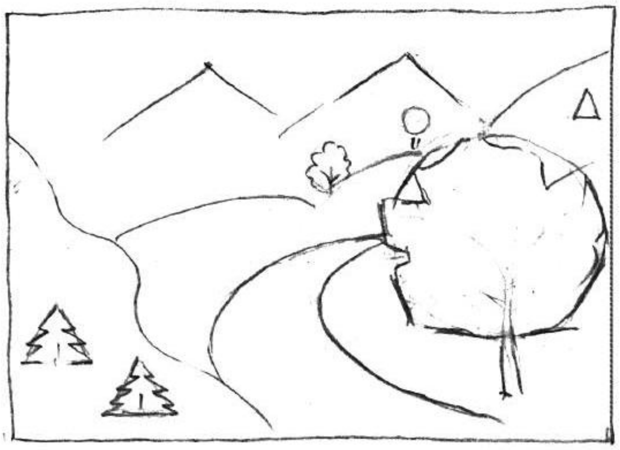

2

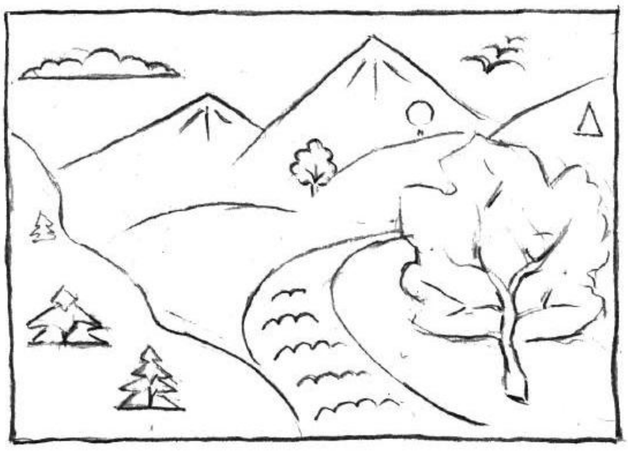

3

Baharky tebigatyň görnüşiniň suratyny çekiň.

Synpda çekilen baharky tebigatyň görnüşini dowam etdiriň we reňkläň.

GÜLLERIŇ SURATYNY IŞLEMEK

Baharda güller özleriniň şekilleri, reňkleri bilen adamlary haýran galdyrýar. Ylaýta, çigillem, benewşe, tozga we bägüller adamlaryň ünsüni özüne çekýär.

Gafur Abdurahmonow.
Gyzyl kerneýgülli natýurmort.

Leýla Salimjanowa. **Güller.**

Ýaşytdaşlaryňyzyň çeken suraty.

Suratda nähili gülleriň we nämeleriň şekillendirilendigini hem-de ulanylan reňkler barada aýdyp beriň.

Aşakda berlen güli oňatja synlaň. Onuň boýy, ini, güli, ýapragynyň şekili we reňkini anyklaň.

Tozga güli aşakdaky ýaly çekilýär:

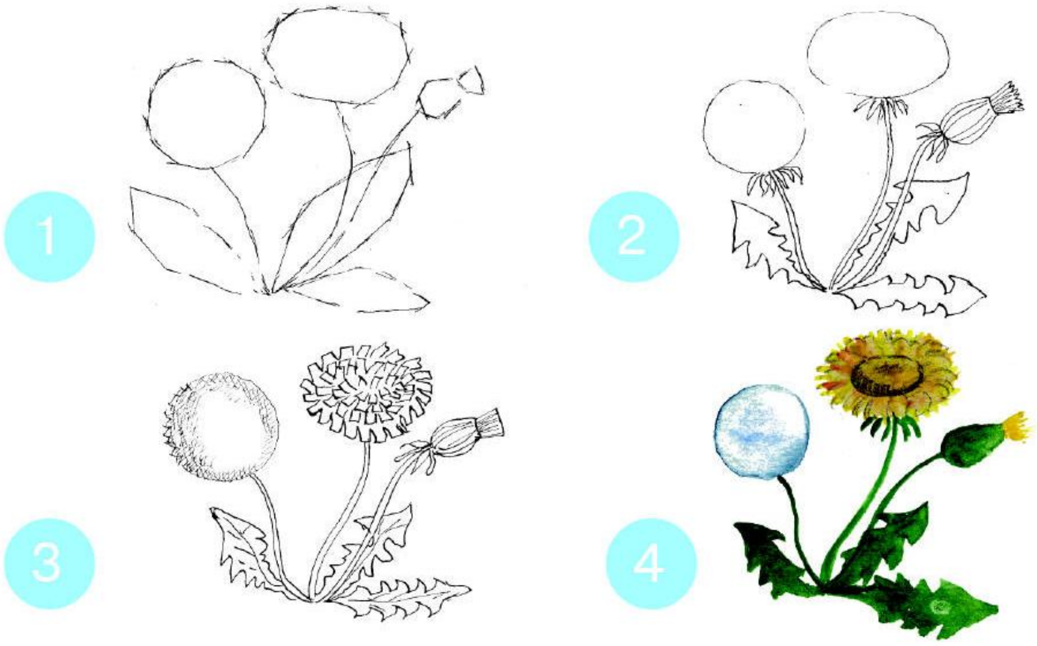

Suraty çekip bolanyňyzdan soň ony reňkläň.

KEBELEGIŇ SURATYNY IŞLEMEK

Siz reňkli kebelekleriň ýeňil uçýandygyny, gülden güle gonup uçuşyny köp görensiňiz. Kebelekler her hili ululykda we reňkde bolýarlar.

Kebelekleriň suraty aşakdaky tertipde çekilýär:

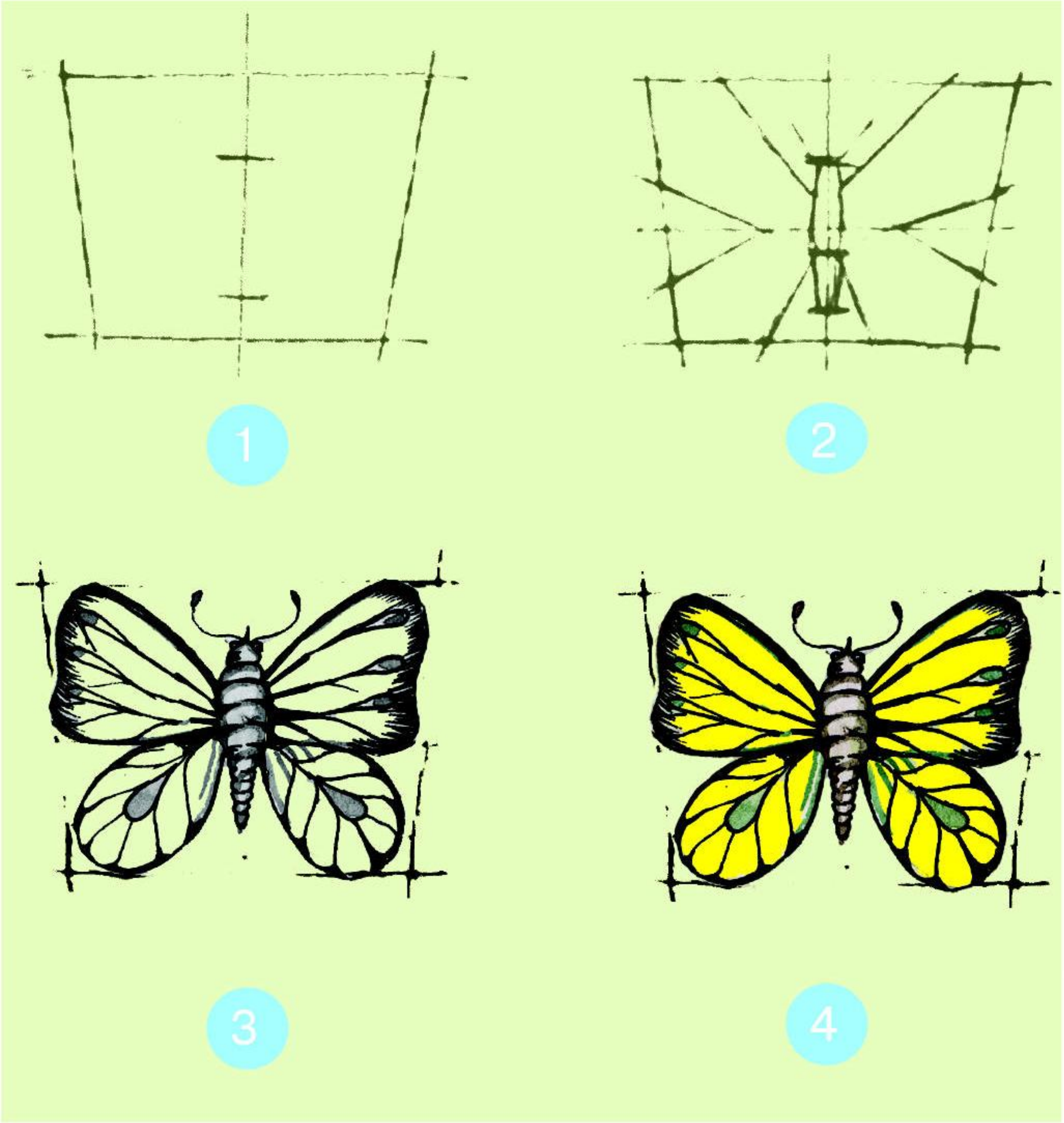

Kebelekleriň suratynyň çekiliş yzygiderligine üns beriň we onuň suratyny çekiň.

Özüňiziň halan kebelegiňiziň suratyny çekiň we reňkläň.

TOTUGUŞUŇ SURATYNY IŞLEMEK

Totuguşlaryň dünýäde gaty köp görnüşleri bar. Olar uly-kiçi, dürli reňkde, örän owadan bolýarlar. Käbir totuguşlar saýrasa, başgalary käbir sözlere, seslere ökünip olary gaýtalaýarlar.

Suratdaky totuguşlary gowy gözden geçiriň, olaryň gurluşynyň, şekliniň, uly-kiçiliginiň, reňkiniň nähilidigini aýdyp beriň.

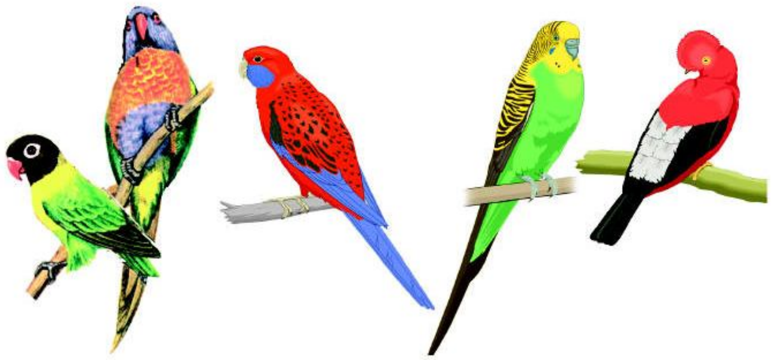

Indi surat çekmäge girişmek bolar. Ilki totuguşuň suratyny kagyzyň haýsy ýerine çekjekdigiňizi we onuň uly-kiçiliginiň nähili bolmalydygyny bellik ediň. Totuguşy islän reňkiňize boýap bilersiňiz.

Totuguşuň suraty aşakdaky yzygiderlikde çekilýär:

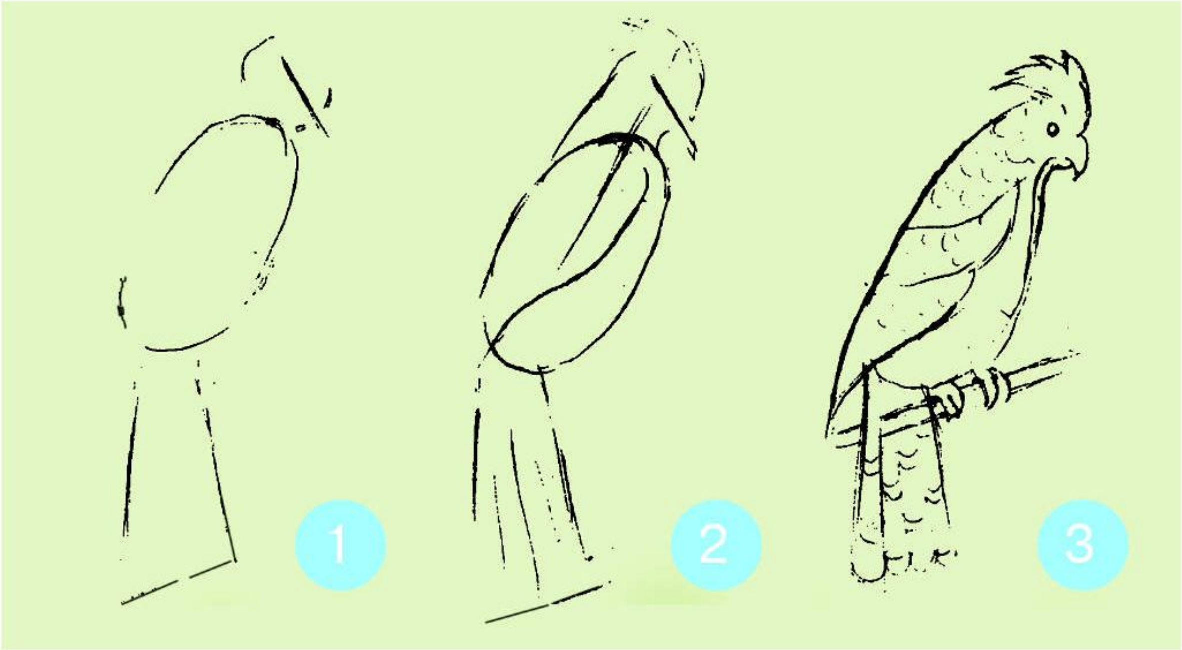

Siz hem totuguşuň suratyny çekiň.

Özüňiziň bilýän başga guşuňyzyň suratyny çekiň we ony reňkläň.

MAZMUNY

Şekillendiriş sungatynyň görnüşleri..................3
Suratkeşiň iş gurallary 7
Çyzyklar we şekiller..10
Boýaglar we reňkler 13
Baýdajygyň suratyny çekmek.................................15
Sagadyň suratyny çekmek.....................................16
Güýz paslyny aňmak 17
«Güýz» temasynda surat işlemek..........................19
Ýapraklaryň suratyny işlemek 20
Ýapraklardan şekil emele getirmek.........................22
Heýkel işlemek 23
Akwariumdaky balyklaryň suratyny işlemek..............26
«Iki geçi» ertekisi esasynda heýkel işlemek............28
Maşynyň suratyny işlemek 29
Gyş paslyny aňmak 31
«Gyş» temasynda surat işlemek.............................33
Kürräniň heýkelini işlemek 34
Ýelkenli gaýygyň suratyny işlemek..........................36
«Üç tilki» ertekisi esasynda surat işlemek...............37
Piliň heýkeljigini işlemek..40
Samolýotyň suratyny işlemek..................................41
Bahar geldi...43
Howa şarynyň suratyny işlemek..............................44
«Ülkämizde bahar» temasynda surat işlemek..........45
Gülleriň suratyny işlemek...48
Kebelegiň suratyny işlemek.....................................51
Totuguşuň suratyny işlemek.....................................53

Rahim Hasanov

TASVIRIY SAN'AT

1-sinf uchun darslik

Qayta ishlangan 11-nashri

(Turkman tilida)

Redaktor K.Hallyýew
Çeper redaktor Ş.Mirfayazow
Tehredaktor T.Smirnowa
Korrektor K.Hallyýew

Kompýuterde sahaplaýjy A.Suleýmanow

Neşirýat lisenziýasy AI № 154. 14.08.09.
2013-nji ýylyň 08-nji aprelinde çap etmäge rugsat edildi.
Ölçegi 70x100 $^{1}/_{16}$. Kegli 18. Arial CE garniturasy. Ofset kagyzy.
Ofset çap ediliş usuly. Şertli neşir listi 4,55. Neşir listi 5,0.
979 nusgada çap edildi. Sargyt 170

Özbegistanyň Metbugat agentliginiň
Gafur Gulam adyndaky neşirýat-çaphana döredijilik öýünde çap edildi.
100128. Daşkent, Şaýhantahur köçesi, 86.

Biziň internet salgymyz: www.gglit.uz

E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz